

'Tarım ürünlerindeki tehlikeli patojenler'

Автор(и): проф. д-р Стойка Машева, ИЗК "Марица" Пловдив

Дата: 15.02.2018 Брой: 2/2018

Bulgaristan'da, tarım ürünlerindeki tehlikeli hastalıklar, bunlara karşı alınan kontrol önlemleri yetersiz olduğunda verimi büyük ölçüde düşürür ve önemli kayıplara neden olur.

Buğdayda, külleme (*Eryziphe graminis*) özellikle tehlikelidir. Bayrak yaprakları ve başaklar etkilendiğinde, bu hastalıktan kaynaklanan kayıplar %20-25'e ulaşabilir. Bu üründe %30-40'a varan kayıplar, başakta, sap tabanında ve köklerde görülen **fusarium başak yanıklığı** (*Fusarium sp.*) nedeniyle olabilir. **Tahıl pasları** da ciddi bir fitopatolojik sorundur. Geçmişte buğdayda hem sap pası hem de yaprak pasının epifitotik gelişim kayıtları bulunmaktadır. Arpada, **çizgi hastalığı** (*Drechslera graminea (Helminthosporium gramineum)*) özellikle tehlikelidir.

Serin ve nemli yıllarda ve ilaçlamaların gecikmesi durumunda, **elma karalekesi** (*Venturia inaequalis*) yaprakların ve meyvelerin %100'ünü etkiler ve meyve kalitesini ciddi şekilde bozar. **Ateş yanıklığı** (*Erwinia amylovora*) yumuşak çekirdekli meyve ürünlerinde (özellikle ayva ve armut) geniş çapta görülür ve önemli kayıplara, bazı durumlarda ise tüm ağaçların ölümüne neden olur. Son yıllarda, **erik şarka** (Plum pox virus) hastalığının önemi dünya çapında artmıştır. Meyvelerin %70-95'inin erken dökülmesine neden olur ve üretim kalitesini ciddi şekilde düşürür. **Yaprak kıvrıcıklığı** (*Taphrina deformans*) şeftali hastalıkları arasında yaygınlık ve zarar açısından ilk sırada yer alır. Ülkemizde her yıl şiddetli bir formda görülür ve yaprakların %90-100'üne kadarını etkiler. Ağaçların canlılığını, kış zararına karşı direncini azaltır ve meyve verimini düşürür. Bu meyve türünün bir diğer tehlikeli hastalığı **külleme** (*Sphaerotheca pannosa*)'dir. Her yıl geniş çapta yayılır ve önemli zarara neden olur. Hastalığın şiddetli salgınlarında, enfeksiyon sürgünlerde %100'e, meyvelerde %95-100'e ve yapraklarda %95'e kadar ulaşabilir. **Çiçek yanıklığı (erken kahverengi çürüklük)** (*Monilia laxa*) kayısı, vişne, kiraz ve bazı erik çeşitlerinde ciddi zarara neden olur. Serin ve yağışlı bir çiçeklenme döneminin olduğu yıllarda epifitotikler (%95-100'e varan enfeksiyon) meydana gelebilir. Bu tür vakalar vişnede de gözlemlenmiştir. Eriklerde çiçek yanıklığı %100'e ulaşabilir. Genç vişne bahçelerinde tüm ağaçların öldüğü tespit edilmiştir.

Sebze ürünlerinde de olumsuz koşullar altında sıklıkla büyük kayıplar kaydedilmektedir. **Domates mildiyüsü** (*Phytophthora infestans*) enfeksiyonu verimi %30-40 oranında azaltabilir. Domates lekeli solgunluk virüsünün neden olduğu zarar %50-70'e ulaşabilir. **Biber mildiyüsü** (*Phytophthora capsici*) bu üründe ekonomik açıdan en önemli hastalıktır. Bazı yıllarda 15-20 bin dekar ekim alanını yok etmiştir. Domates, patlıcan ve biberde, **stolbur** (*Phytoplasma sp.*) kayıpları %50-90'a ulaşabilir. **Hıyarda** en büyük ekonomik öneme sahip hastalıklar **yalancı mildiyö** (*Pseudoperonospora cubensis*) ve hıyar mozaiğidir. *Fusarium solgunluğu* (*Fusarium oxysporum f. sp. cucumerinum*) da hıyarda hem sera hem de tarla üretimini etkileyerek oldukça zararlıdır.

Son yıllarda, hastalıkların neden olduğu tarımsal üretim kayıpları konusunda olumsuz bir eğilim gözlemlenmektedir – sürekli artmaktadır. Bunun nedenleri, yüksek verimli çeşitlerin ve yoğun, verimli teknolojilerin benimsenmesidir; bunun sonucunda tarımsal üretim neredeyse %200 artmıştır. Aynı zamanda, hastalıklardan kaynaklanan kayıplar 3-4 kat, bitki koruma ürünleri için yapılan harcamalar ise 5-6 kat artmıştır. Nedenler, modern konvansiyonel tarımsal üretimin yoğunlaşması, uzmanlaşması ve entansifikasyonu ile ilgili üç ana kategoriye gruplandırılabilir. Büyük üretim bloklarının oluşturulması ve monokültür tarımın benimsenmesi biyolojik çeşitliliği azaltır. Bitkisel üretim alt sektörünün entansifikasyonu, giderek daha fazla miktarda mineral gübre ve bitki koruma ürünü uygulanması ile ilişkilidir. Bu üç grubun kombinasyonu, geniş alanlarda biyolojik dengenin bozulmasına yol açmış ve epifitotiklerin oluşması için koşullar yaratmıştır.